

формирование у будущего учителя физической культуры во время педагогической практики в процессе профессиональной подготовки в высших учебных заведениях.

Summary

The article touches upon the problem of training of future physical education teachers. The views of scientists about the notion of professional competence of future teachers of physical training and its formation during pedagogical practice within the process of professional training in universities are analyzing.

Ключові слова: професійна підготовка; компетентність; формування професійної компетентності вчителя фізичної культури; педагогічна практика студентів; види педагогічної практики.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; компетентность; формирование профессиональной компетентности учителя физической культуры; педагогическая практика студентов, виды педагогической практики.

Key words: physical training, professional competence, notion of professional competence of teacher of physical training, teacher of physical training, pedagogical practice of students, the department of pedagogical practice.

Подано до редакції 25.02.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Федірчик Т.Д.

УДК 371.134-026.15+373.211.24(045)

© 2011

Гончар Н.П.

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Вирішення цього важливого завдання покладено насамперед на систему освіти, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання та підготовки до самостійного життя юного покоління, постійного оновлення форм та методів навчання з метою їх ефективнішого впливу на розвиток особистості студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Феномен творчого потенціалу (креативності) людини привертая до себе увагу педагогів та психологів з давніх часів. В європейській філософсько-науковій традиції такі спроби виразно окреслюються у працях давньогрецького мислителя Аристотеля, іспанського медика, який жив у епоху Відродження Хуана Уарте, німецького вченого-енциклопедиста XVIII ст. Християна Вольфа, видатного британського вченого Френсіса Гальтона. Значний внесок у вирішення проблеми вивчення й розвитку творчих здібностей зробили вітчизняні та зарубіжні психологи – Д.Богоявленська, Д.Векслер, Л.Виготський, П.Гальперін, Дж.Гілфорд, В.Давидов, В.Дружинін, Г.Костюк, О.Матюшкін, В.Моляко, Ж.Піаже, Я.Пономарьов, Е.Торренс та ін.

На сьогодні в психолого-педагогічних дослідженнях розкрито проблеми підготовки студентів вищого педагогічного навчального закладу до творчої професійної діяльності (Т.Ілляшенко, В.Панок, С.Сисоева та ін.); досліджено особливості формування творчої культури особистості педагога (І.Зязюн); обґрунтовано риси особистості творчого педагога (Н.Гузій, В.Лісовська, Н.Кичук та ін.). Незважаючи на певні досягнення новітньої педагогічної науки, у зазначеній галузі досі не усунуто суперечність між об'єктивною потребою суспільства в активній, творчій особистості та реаліями освітньо-виховної практики, що готує у різних видах професійного навчання здебільшого фахівців-виконавців, невиправдано ігноруючи творчий потенціал кожного індивідууму. Внаслідок цього актуальною постає проблема пошуку нових технологій освіти, які б задовольнили потребу суспільства в творчих фахівцях.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є характеристика особливостей формування креативності майбутніх вихователів засобами інтерактивних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження... В основу сучасних концепцій освіти покладена ідея розвитку особистості дитини, її творчих здібностей. Саме про це йдеться у новій програмі розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі": "... створювати сприятливі умови для становлення креативності як базової якості особистості старшого дошкільника, привертати до неї увагу дитини" [1, с. 247]. Сьогодні на часі – креативна педагогіка – наука про виховання і навчання особистості, що ґрунтується на активному задіяні творчого потенціалу вихователя, впровадженні креативних освітніх технологій [8, с. 6]. Творчо-креативна педагогіка спрямована на розвиток творчості особистості, що здійснюється в умовах всебічного та демократичного розвитку особистості, на засадах гуманістичної парадигми.

Творчість – діяльність людини, яка створює нові об'єкти та якості, схеми поведінки і спілкування, нові образи і знання [8, с. 529]. Для творчої особистості характерне відхилення від шаблону, оригінальність, ініціативність, наполегливість, висока самоорганізація, працездатність. Вона знаходить задоволення не тільки у

досягненні мети творчості, скільки у самому процесі. Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах діяльності [7, с. 355].

Креативність (лат. – створення, творення) – рівень творчої обдарованості, здібностей до творчості, які проявляються у мисленні, спілкуванні, окремих видах діяльності, становлять відносно стійку характеристику особистості [5]. Нині у психології креативність розглядають як незвідну до інтелекту функцію цілісної особистості, яка залежить від комплексу її психологічних характеристик. Вивчення і вимірювання креативності здійснюють у двох напрямках: особистісному (вплив на креативність особистісних рис) і пізнавальному (вплив на креативність інтелектуальних, пізнавальних особливостей). Високі показники креативності у дітей не гарантують їх творчих досягнень у майбутньому, а лише вказують на можливість таких досягнень за наявності високої мотивації до творчості та оволодіння необхідними творчими вміннями. Розвитку креативності перешкоджають стійкі стереотипи в мисленні й поведінці, запопадливість авторитетам, намагання уникати ризиків, прагнення успіху за будь-що тощо.

Таким чином, креативність у сучасній літературі досліджується як творчі здібності індивіда, здатність народжувати незвичні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації [2]. У російській мові, на думку професора І.Мілославського, терміном „креативний” позначається творчість, що «не тільки висуває ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату. А слово “творчий” (рос. *творческий*) залишається зі своїм вихідним значенням, що не розрізняє діяльність результативну й, навпаки, безрезультатну”. В.О.Сухомлинський у своїх працях включав креативність в поняття педагогічної культури (техніки, технології взаємодії майстра і об’єкта його праці) [3].

З цієї позиції педагогічну творчість вихователя визначаємо як особистісно орієнтовану розвивальну взаємодію суб’єктів навчально-виховного процесу, зумовлену специфікою психолого-педагогічних відносин між ними. Креативність вихователя досліджуємо як вияв педагогічної творчості, що має конкретний результат. У дослідженні креативності вихователя ґрунтуємося на таких положеннях: суб’єктами взаємодії є особистість дитини та особистість вихователя, які перебувають у постійному розвитку; співтворчий характер суб’єктів взаємодії; можливість постійної суб’єктивної новизни й оригінальності процесу та результату; обмеженість часом творчої діяльності вихователя та дитини у виховному процесі; вплив на педагогічну творчість вихователя багатьох факторів, які важко передбачити [6, с. 33].

Н.Ковалевська у своїх роботах визначили такі складові креативної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку:

- мовна компетенція – комплексне поняття, що містить у собі систему мовленнєвих умінь (уміння вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні та письмові монологічні й діалогічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів та ін.), які служать для спілкування в різних ситуаціях;
- творча компетенція – педагогічна творчість суб’єкта навчально-виховного процесу як така, створення умов для розвитку індивідуальної обдарованості вихованців, стимулювання вихованців до творчості;
- комунікативна компетенція – комплекс інтелектуальних, емоційних та поведінкових особливостей індивіда, які сприяють нестандартному, нешаблонному вирішенню ситуацій, що виникають у спілкуванні, допомагають генерації оригінальних ідей та засобів спілкування, вибору найбільш оптимальних стратегій поведінки, розв’язанню проблем, що виникають під час взаємодії з іншими людьми [3].

Виховати творчу особистість може творчий вихователь, творча індивідуальність, з унікальними і неповторними методами і прийомами, підходом до діяльності, до кожної дитини. “Традиційні стилі й методи навчання вже застаріли і не дають змоги молоді розвивати свої здібності. Вирішення цієї проблеми полягає в тому, що викладачі повинні вміти добирати й застосовувати такі стилі і методи викладання, які сприятимуть засвоєнню знань та розвитку загальної здатності до творчого мислення й активної поведінки. ...Реалізувати ці вимоги можна за умови зміни загальної структури професійного навчання, оновлення навчальних програм, адаптування їх до нинішніх умов та використання сучасних методів навчання” [9, с. 5].

Одним з основних у формуванні креативності майбутніх вихователів є використання інтерактивних технологій. Визначаємо інтерактивні технології навчання як тактичний шлях освоєння викладачем та студентом конкретного навчального матеріалу (поняття) у межах певного предмета, теми, питання, в межах розвивальної педагогічної технології. Завданнями інтерактивної технології навчання є максимальне створення умов для суб’єкт-суб’єктної взаємодії та спрощення організації навчального процесу, зберігаючи його ефективність, шляхом передачі творчих функцій учасників педагогічної взаємодії. Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну діяльностями, зміною і різноманітністю її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасників діяльності і взаємодії, що відбулася. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів спрямовані на зміну, вдосконалення моделей поведінки і діяльності учасників педагогічного процесу.

Навчально-виховне значення використання інтерактивних технологій навчання полягає у:

- забезпеченні інтенсивної мисленнєвої активності студентів при засвоєнні знань, вчать критично мислити, приймати продумані рішення;
- розвитку здатності творчо, всебічно розглядати предмет дослідження;
- забезпеченні глибини вивчення змісту нового матеріалу, вміння застосовувати набуті знання в практичній діяльності;
- виробленні здатності до самоосвіти;
- розкритті комунікативних умінь та навичок, здатності бути цікавим та активним співрозмовником у будь-якій ситуації;
- встановленні емоційного контакту між студентами, вмінні працювати в колективі, дослухатися думки товаришів;
- підвищенні ролі особистості викладача. Він більше розкривається перед студентами, виступає як лідер, організатор [4].

На заняттях з майбутніми вихователями рекомендуємо використовувати завдання, що передбачають створення оригінального творчого продукту. Наприклад, підібрати тематику, розробити заняття з малювання в молодшій групі, де діти будуть використовувати тільки чорну фарбу; для старшої групи розробити заняття, де діти будуть малювати, лежачи на підлозі і т. ін. Тобто, обираються ті завдання, які найбільше дивують. Відмова від стереотипів, компонент цікавості, привертає увагу студентів, збуджує їхні емоції і це позитивно відображається на їхній творчій активності.

Використання зазначених технологій навчання сприяє створенню атмосфери пошуку і творчості, конструктивного проблемно-діалогічного спілкування педагога і учнів, відмови викладача від "менторської" функції, його перехід на позиції консультанта і помічника, можливості постановки студентами оригінальних запитань і висунення ними цікавих гіпотез, бажання самостійно вибудувати свій творчий навчальний процес.

Звичайно, для того, щоб інтеракція пройшла успішно не достатньо знати самі технології, важливим є дотримання певного алгоритму роботи при проведенні інтерактивного заняття:

- визначення доцільності використання інтерактивних технологій саме на цьому занятті;
- ретельний відбір та аналіз навчального матеріалу, у тому числі й додаткового (тести, приклади, ситуації, завдання для груп тощо);
- планування заняття – етапи, хронометраж, орієнтовний поділ на групи, ролі учасників, запитання та можливі відповіді;
- вироблення критеріїв оцінювання ефективності роботи груп, заняття;
- мотивація навчальної діяльності шляхом створення проблемної ситуації, наведення цікавих фактів тощо;
- забезпечення розуміння студентами змісту їхньої діяльності та формування очікуваних результатів під час оголошення, представлення теми;
- надання студентам необхідної інформації для виконання практичних завдань за мінімально короткий час;
- забезпечення засвоєння навчального матеріалу студентами шляхом інтерактивної вправи (на вибір викладача);
- рефлексія (підбиття підсумків) у різних формах – індивідуальна робота, робота в парах, групах, дискусія, у вигляді малюнків, схем, графіків тощо.

Висновки... Креативність є іманентною формою професіоналізму майбутнього вихователя дошкільного закладу. Формування креативності потребує розроблення спеціального проблемного поля, яке може бути визначене як креативна педагогіка. У предмет вивчення креативної педагогіки входять питання проектування інтерактивних технологій, зокрема в умовах професійної підготовки майбутнього вихователя дошкільного закладу. Інтерактивні технології навчання досліджуємо як тактичний шлях суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента з метою спрощення організації навчального процесу (при збереженні його ефективності) шляхом розвитку креативності учасників педагогічної взаємодії. Перспективним є концептуальне обґрунтування актуальної комплексної проблеми, яку можливо розв'язати спільними зусиллями філософів, педагогів, психологів.

Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Дерев'яна Л. Креативність як складова професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / Л.Дерев'яна // Вісник Львівського університету. Серія педагогіка. – Львів, 2009. – Вип. 25. – С. 168-174.
3. Ковалевська Н.В. Креативна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] : / Н. В. Ковалевська. – Режим доступу : <http://ped.2009.03.49.Kovalevska.pdf>.
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л.Пироженко // Відкритий урок. – К. : ТОВ "Видавництво "Плеяди". – 2003. – № 3-4. – С. 19-31.
5. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. – К. : "Академвидав", 2006. – С. 181.
6. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість : [монографія] / С.О. Сисоєва. – Х.; К. : Каравела, 1998. – 150 с.

7. Сисоєва С.О. Психологія та педагогіка : Підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / С.О.Сисоєва, Т.Б.Поясок. – Вид. 2-ге, доп., випр. – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2008. – 532 с.
8. Современный философский словарь / Под ред. В.Е.Кемерова. – М. : Бишкек, Екатеринбург, 1996. – 875 с.
9. Як стати майстерним педагогом: Навчально-методичний посібник / Кол. автор. : Ковальчук В.І., Сергєєва Л.М. та ін. / За заг. ред. Л.І.Даниленко. – К. : ТОВ „Етіс плюс”, 2007. – 184 с.

Анотація

У статті розглядається питання формування креативної компетентності у майбутніх вихователів засобами інтерактивних технологій навчання. Дається визначення поняття “креативність” та її складових.

Аннотация

В статье рассматривается вопрос формирования креативной компетентности у будущих воспитателей способами интерактивных технологий обучения. Дается определение понятия “креативность” и ее составляющих.

Summary

These articles devoted to the introduction of interactive learning technologies into the system of developing creativity of future pre-school educators. Give a definition of „creativity” and it’s components.

Ключові слова: вихователі, креативність, творчість, інтерактивні технології навчання.

Ключевые слова: воспитатели, креативность, творчество, интерактивные технологии обучения.

Key words: pre-school educators, creativity, creation, interactive learning technologies.

Подано до редакції 12.03.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Скрипник М.І.

УДК 378.147

© 2011

Доля Ю.В., Смоленський С.М.

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РОЗГЛЯДАННЯ НАУКОВИХ ПОНЯТЬ ТА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ
МОДЕЛЮВАННЯ: АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ
НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ**

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема викладання нового матеріалу є дуже складною та має багато аспектів. Однак, на наш погляд, при всій різноманітності труднощів їх можна звести до питання: як це зробити найбільш якісно та ефективно?

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... У праці [7], зокрема, розглядалася проблема: яким має бути викладання нового матеріалу – моноконцептуальним чи поліконцептуальним? Був зроблений висновок, що “для сучасної української школи більше підходять підручники поліконцептуального характеру” [7, с. 125]. Автори роботи [8] звернули увагу на доцільність встановлення зв’язку між матеріалом, що викладається зараз, і тим, що буде викладатися у подальшому. Г.В.Згурський у роботі [1] підкреслив необхідність виділяти під час викладання нового матеріалу основні терміни і поняття, ретельно пояснювати фахову термінологію, що використовується. Саме це, на його погляд, “дає змогу зрозуміти головне, правильно засвоїти найважливіші факти...” [1, с. 9]. У праці [3] розглядається широке коло питань, пов’язаних із застосуванням у педагогічному процесі підручника.

Дійсно, багато років тому поява підручника (у сучасному його розумінні) стала революцією у педагогіці. Наявність у всіх учнів *однакових* підручників колись значно полегшила викладання нового матеріалу. Але зараз підручників з кожного предмету дуже багато (особливо для вищої школи), усі вони суттєво різняться, а головне – далеко не кожний з них є придатним для ефективного навчання. Тому саме у теперішній час у педагогічному процесі різко зростає роль викладача. Аналізуючи вказані вище публікації, можна зробити висновок, що, незважаючи на суттєві наукові результати, які були отримані різними авторами, проблема ефективного та якісного викладання нового матеріалу потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті... Мета цієї роботи – дослідження деяких аспектів викладання нового навчального матеріалу, зокрема, аналіз особливостей розглядання наукових понять і використання методу моделювання

Виклад основного матеріалу дослідження... Під час викладання нової інформації педагог має враховувати *специфіку* використання загальнонаукової термінології у навчальній дисципліні, що викладається. Розглянемо це на прикладі історії. “Вчителю необхідно перевірити, чи правильно учні розуміють і вживають стосовно до історії відомі їм слова, і, якщо треба, уточнити і роз’яснити їхній зміст і значення” [7, с. 143]. Так, поняття “факт” в історичній науці визначається наступним чином: це подія, що дійсно мала місце і яка характеризується локалізованістю, об’єктивністю, суб’єктивністю та невичерпаністю [1, с. 374]. Викладач має роз’яснити, що в історії як *навчальній дисципліні* зазвичай розглядаються ті науково-історичні факти, що